

Sygn. akt I C 826/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 października 2015 roku

Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSR Barbara Sacewicz

Protokolant sekr. sądowy Edyta Dorosz

po rozpoznaniu w dniu 17 września 2015 roku w Białej Podlaskiej

na rozprawie

sprawy z powództwa A. S.

przeciwko P. B.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanej P. B. na rzecz powódki A. S. kwotę 4.908,75 (cztery tysiące dziewięćset osiem złotych siedemdziesiąt pięć groszy) z odsetkami ustawowymi w wysokości 13% rocznie od dnia 29 kwietnia 2013r. do dnia 22 grudnia 2014r. i 8 % rocznie od dnia 23 grudnia 2014r. do dnia zapłaty z zastrzeżeniem możliwości zmiany wysokości odsetek ustawowych;

II. zasądza od pozwanej P. B. na rzecz powódki A. S. kwotę 246,00 (dwieście czterdzieści sześć) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;

Sygn. akt IC 826/13

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 1 sierpnia 2013 roku powódka A. S. wniosła o zasądzenie od pozwanej P. B. kwoty 4.908,75 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 29 kwietnia 2013r. do dnia zapłaty oraz kosztów postępowania, w tym opłaty sądowej w wysokości 246 zł, wedle norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, iż na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 11 stycznia 2001r. oraz wyroku Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej z dnia 2 sierpnia 2003r. wobec niej toczyło się przed Komornikiem Sądowym przy Sądzie Rejonowym w Białej Podlaskiej M. S. postępowanie egzekucyjne z wniosku pozwanej. Tymczasem na podstawie postanowień Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej: z dnia 30 listopada 2012r., sygn. akt III RC 660/12, jak też z dnia 11 grudnia 2012r., sygn. akt III RC 686/12 oraz z dnia 4 lutego 2013r., sygn. akt III RC 37/13 jej obowiązek alimentacyjny wobec pozwanej został uchylony. Na podstawie powyższych orzeczeń zobowiązanie alimentacyjne wyniosło 467,10 zł tytułem zaległości oraz 703,47 zł tytułem odsetek. Tymczasem pozwana w toku egzekucji otrzymała kwotę 6.079,32 zł. Oznacza to, że powstała z jej strony na rzecz pozwanej nadpłata w wysokości 4.908,75 zł. Dlatego też najpierw Komornik pismem z dnia 6 marca 2013r. wezwał pozwaną do zwrotu przedmiotowej nadpłaty, a następnie pismem dnia 24 kwietnia 2013r. doręczonym dnia 29 kwietnia 2013r. powódka uczyniła to osobiście. Oba te wezwania pozostały jednak bezskuteczne.

W odpowiedzi na pozew pozwana nie uznała powództwa i wniosła o jego oddalenie z uwagi na sprzeczność żądania z zasadami współżycia społecznego (art. 5 k.c.), jak i z uwagi na to, że obowiązek zwrotu tej korzyści przez pozwaną wygasł na podstawie art. 409 k.c. i nie jest także zasadny w świetle art. 411 ust 2 k.c. Ponadto wniosła o zasądzenie na rzecz pozwanej od powódki kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swego stanowiska podniosła, iż powódka nie była ani dobrą żoną dla J. B., ani dobrą matką dla ich wspólnych dzieci, które od 1996r. wychowywały się pod opieką J. B. i jego rodziców. Wyrazem negatywnego stosunku powódki do jej dzieci z pierwszego małżeństwa było stanowisko procesowe w sprawie o podział majątku wspólnego z ojcem pozwanej sygn. akt I Ns 7545/11, w której nie dostrzegając w przeniesieniu na jej dzieci własności gospodarstwa, działania J. B. na rzecz dobra tych dzieci i żądała z uporem horrendalnie wysokiej spłaty od niego, której Sąd jej odmówił dokonując negatywnej oceny postawy rodzicielskiej wobec jej dzieci ze związku z J. B., jak i obowiązków małżeńskich. Pozwana podniosła również, iż żądanie powódki jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i jako takie nie zasługuje na uwzględnienie. Matka, która przysporzyła na rzecz dziecka korzyść, nawet jeśli okazała się ona nienależna, o czym pozwana nie wiedziała w momencie jej otrzymania, żądając jej zwrotu, narusza elementarne zasady tego współżycia, zwłaszcza, że przez cały okres dorastania pozwanej zaniedbywała ją zarówno w sferze świadczeń materialnych na jej rzecz, jak i sferze wychowawczej. Zdaniem pozwanej żądanie powódki pozostaje w rażącej sprzeczności z przepisami o bezpodstawnym wzbogaceniu i nienależnym świadczeniu.

W piśmie procesowym z dnia 30 września 2014r. powódka podniosła, iż w niniejszej sprawie brak jest podstaw do powoływania się przez pozwaną na zasady współżycia społecznego, albowiem zanim pozwanej zostały wypłacone kwoty objęte niniejszym powództwem, uzyskiwała ona dochody, które były wystarczające na zaspokojenie jej potrzeb. Świadczy o tym również fakt, iż egzekucja alimentów została wszczęta na wniosek pozwanej dopiero w 2012r., po upływie 3 lat od uzyskania przez nią samodzielności finansowej. Pozwana od ukończenia nauki tj. od 30 kwietnia 2009r. pobierała wynagrodzenia za pracę, ponadto uzyskiwała jako współwłaściciel dochód z gospodarstwa rolnego położonego w miejscowości K., a także pobierała dopłaty unijne.

Na rozprawie powódka popierała powództwo i wносиła jak w pozwie. Natomiast pełnomocnik pozwanej nie uznawał powództwa i wnosił o jego oddalenie.

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu (...) powódka A. S. zawarła związek małżeński z J. B.. W(...) powódka opuściła męża i z dwiema córkami P. i Ż. zamieszkała na stacji w S.. W (...) J. B. zabrał córki i zamieszkał z nimi w domu swoich rodziców w K.. Na podstawie ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Białej Podlaskiej w dniu 10 stycznia 1997r. w sprawie III RC 976/96 A. S. zobowiązała się do płacenia na rzecz P. i Ż. alimentów w kwocie po 60,00 zł miesięcznie do rąk ojca dzieci J. B.. W dniu (...) powódka urodziła syna D. P., którego ojcem był P. M., w dniu (...) powódka urodziła córkę K. A., której ojcem był P. S. oraz w dniu (...) powódka urodziła syna K. P., którego ojcem również był P. S.. Wyrokiem z dnia 9 marca 2001r. wydanym w sprawie I C 84/01 związek powódki i J. B. został rozwiązany przez rozwód bez orzekania o winie. Wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi córkami powódki i J. B. Sąd powierzył obojgu rodzicom, z tym, że miejsce zamieszkania córek ustalił przy ojcu. Jednocześnie Sąd zobowiązał obie strony do ponoszenia kosztów wychowania i utrzymania wspólnych małoletnich dzieci i ustalone z tego tytułu ugodą zawartą przed Sądem Rejonowym w Białej Podlaskiej w dniu 10 stycznia 1997r. w sprawie III RC 976/96 alimenty od powódki A. B. (obecnie S.) na rzecz jej małoletnich córek Ż. B. i P. B. podwyższył z kwoty 60,00 zł miesięcznie do kwoty 100,00 zł miesięcznie płatne do rąk ojca J. B.. W dniu 20 lutego 2001r. J. B. złożył do Komornika Sądowego Rewiru I przy Sądzie Rejonowym w Białej Podlaskiej wniosek o wszczęcie egzekucji alimentów od A. B. na rzecz Ż. i P. ustalonych postanowieniem z dnia 11 stycznia 2001r. wydanym w trybie zarządzenia tymczasowego w kwocie po 100,00 zł miesięcznie. Z uwagi na bezskuteczność prowadzonej egzekucji alimenty na rzecz małoletnich były wypłacane z funduszu alimentacyjnego. Na podstawie ugody zawartej w sprawie III RC 543/03 A. S. zobowiązała się płacić tytułem podwyższonych alimentów na rzecz córek Ż. i P. B. po 250 zł w miejsce alimentów ustalonych w sprawie III C 84/01. Przedmiotowe alimenty wypłacane były małoletnim również z funduszu alimentacyjnego. Postanowieniem z dnia 16 kwietnia 2004r. wydanym w sprawie (...) 94/04 Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej zmienił pkt II wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie w sprawie

IIIC 85/01 z dnia 9 marca 2001r. w ten sposób, że miejsce zamieszkania Ż. Ł. B. ustalił przy matce A. S.. W tej sprawie A. S. i J. B. zgodnie ustalili, iż J. B. będzie pokrywał koszty utrzymania córki P., natomiast A. S. będzie pokrywała koszty utrzymania córki Ż.. W dniu 16 kwietnia 2004r. Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej Wydział Rodzinny i Nieletnich w sprawie R IIIC 120/04 wydał wyrok, w którym uchylił obowiązek alimentacyjny powódki A. S. wobec córki Ż. wynikający z ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Białej Podlaskiej Wydział Rodzinny i Nieletnich w dniu 2 września 2003r. w sprawie R IIIC 543/03 z dniem 1 listopada 2003r. W maju 2004r. A. S. wniosła pozew o zasądzenie od J. B. alimentów na rzecz córki Ż.. W tej sprawie J. B. zobowiązał się do płacenia na rzecz córki Ż. alimentów w kwocie 250,00 zł miesięcznie. Egzekucja tychże alimentów wszczęta przeciwko J. B. okazała się bezskuteczna. W dniu 22 stycznia 2010r. A. S. wniosła sprawę o podział majątku wspólnego jej i J. B., w skład którego wchodziło gospodarstwo rolne należące wcześniej do rodziców J. B.. W toku postępowania tj. w dniu 17 czerwca 2010r. J. B. sprzedał w/w gospodarstwo rolne córkom Ż. i P.. I tak córka Ż. B. otrzymała działki (...) w K. i działki (...) w H. II, natomiast córka P. B. działki (...) w K., działki (...) w C., działki (...) w R., działkę (...) w H. I, wynoszący 1/2 udział we współwłasności działek (...) w B., wynoszący 2/14 udział we współwłasności działek (...) w H. II i wynoszący 1/7 udział we współwłasności działek (...) w S.. Obie córki zobowiązały się do zapłaty za w/w nieruchomości na rzecz ojca kwot po 50.000,00 zł płatnych w terminie do dnia 17 czerwca 2010r. w dwudziestu równych ratach po 2.500,00 zł płatnych do 31 grudnia każdego roku poczynszszy zapłatę pierwszej raty w terminie do dnia 31 grudnia 2010r. każda z nich. Postanowieniem z dnia 22 czerwca 2011r. Ż. B. i P. B. zostały wezwane do udziału w sprawie o podział majątku wspólnego J. B. i A. S. w charakterze uczestników postępowania. W dniu 10 kwietnia 2012r. Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej wydał postanowienie, w którym dokonał podziału majątku wspólnego A. S. i J. B. przyznając wchodzące w jego skład szczegółowo opisane udziały we współwłasności nieruchomości na rzecz J. B.. Ponadto Sąd ustalił nierówne udziały w majątku wspólnym i określił udział A. S. na 1/20, zaś udział J. B. na 19/20 i zasądził od J. B. na rzecz A. S. tytułem spłaty kwotę 8.292,85 zł. Postanowienie to stało się prawomocne w dniu 13 września 2012r.

Ustalenia pomiędzy A. S. a J. B. dotyczące pokrywania przez J. B. kosztów utrzymania P. oraz pokrywania przez A. S. kosztów utrzymania Ż. i niepłacenia sobie nawzajem zasądzonych alimentów były respektowane aż do 16 października 2012r., kiedy to P. B. w sprawie I Kmp 33/2001 złożyła wniosek o wszczęcie egzekucji zaległych alimentów za okresy: od 22 listopada 2000r. do 1 marca 2001r, od 1 maja 2004r. do 31 czerwca 2009r. oraz od 28 września 2010r. do 31 sierpnia 2011r. oraz alimentów bieżących od 28 września 2012r. W dniu 9 października 2012r. komornik w toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego w sprawie I Kmp 33/01 zajął wierzytelność A. S. przysługującą jej w stosunku do J. B. z tytułu spłaty z ich majątku wspólnego. W dniu 15 października 2012r. J. B. wpłacił do komornika kwotę 6.492,85 zł, która po odliczeniu kosztów egzekucyjnych została przekazana P. B. na poczet alimentów żądanych przez nią we wniosku z dnia 16 października 2012r. Wyrokiem z dnia 30 listopada 2012r. wydanym w sprawie III RC 660/12 Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej III Wydział Rodzinny i Nieletnich uchylił z dniem 31 sierpnia 2009r. obowiązek alimentacyjny powódki A. S. względem córki P. B. wynikający z ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Białej Podlaskiej dnia 2 września 2003r. w sprawie III RC 543/03 w kwocie po 250 zł miesięcznie. Wyrokiem z dnia 11 grudnia 2012r. wydanym w sprawie III RC 686/12 toczącej się z powództwa A. S. przeciwko P. B. Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej III Wydział Rodzinny i Nieletnich pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy w postaci ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Białej Podlaskiej zaopatrzonej klauzulą wykonalności z dnia 02 września 2003r, w sprawie III RC 543/03 ustalającej od powódki A. S. tytułem alimentów na rzecz P. B. kwotę 250 zł miesięcznie za okres od dnia 18 maja 2004r. do dnia 27 września 2008r. Wyrokiem z dnia 4 lutego 2013r. wydanym w sprawie IIIRC 37/13 Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej Wydział Rodzinny i Nieletnich pozbawił za okres od dnia 28 września 2008r. do dnia 30 sierpnia 2009r. wykonalności tytuł wykonawczy w postaci ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Białej Podlaskiej zaopatrzonej klauzulą wykonalności z dnia 02 września 2003r, w sprawie III RC 543/03 ustalającej od powódki A. S. tytułem alimentów na rzecz P. B. kwotę 250 zł miesięcznie. Pismem z dnia 6 marca 2013r. komornik zawiadomił P. B., iż w toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego w sprawie I Kmp 33/01 w związku z wyżej wskazanymi orzeczeniami sądowymi powstała na jej rzecz nadpłata w kwocie 4.908,75 zł, którą należy zwrócić na konto komornika w terminie 7 dni od dnia otrzymania pisma pod rygorem wystąpienia na drogę sądową. W dniu 24 kwietnia 2013r. powódka A. S. wezwała pozwaną do zapłaty kwoty 4.908,75 zł z ustawowymi odsetkami od daty doręczenia niniejszego wezwania do zapłaty. Powyższe wezwanie pozwana otrzymała w dniu 29 kwietnia 2013r.

Pozwana P. B. skończyła 18 lat w dniu (...) Po zakończeniu nauki w I Liceum Profilowanym (...) (...)w B. wyprowadziła się z domu dziadków i przez okres 6 miesięcy pracowała w Anglii. Po powrocie z Anglii pracowała dorywczo i wielokrotnie zmieniała pracę. W październiku 2012r. pozwana zapisała się do Policealnego Studium (...) w S.. Z listy studentów została skreślona już w listopadzie 2012r. W tym czasie pozwana podejmowała jedynie od czasu do czasu prace dorywcze. Od kwietnia 2015r. pozwana pracuje w firmie (...), w której zarabia miesięcznie 500-600 zł netto. Powódka natomiast utrzymuje się z renty w wysokości około 597,00 zł oraz z zasiłku rodzinnego w wysokości 398,00 zł miesięcznie pobieranego na troje dzieci powódki w wieku 18, 15 i 14 lat. Mąż powódki wykonuje prace dorywcze i z tego tytułu osiąga dochody w kwocie około 1.500,00 zł miesięcznie.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów w postaci dokumentów: pozwu z dnia 17.11.1999r. i wyroku z dnia 9 grudnia 1999r. (k.2 i 15 w aktach sprawy III RC 1141/99), pozwu z dnia 17.11.1999r. i wyroku z dnia 9 grudnia 1999r. (k.2 i 15 w aktach sprawy III RC 1142/99), wyroku z dnia 9 marca 2001r. (k.72 w aktach sprawy IIIC 85/01), ugody z dnia 2 września 2003r. (k.12 v-te w aktach sprawy III RC 543/03), postanowienia z dnia 16 kwietnia 2004r. (k.11 w aktach sprawy I. N. 94/04), pozwu z dnia 25 października 2004r. i wyroku z dnia 24 listopada 2004r. (k.2 i 16 w aktach sprawy III RC 441/04), wyroku z dnia 30 listopada 2012r. (k.27 w aktach sprawy III RC 660/12), wyroku z dnia 11 grudnia 2012r. (k. 18 w aktach sprawy III RC 686/12), wyroku z dnia 4 lutego 2013r. (k.22 w aktach sprawy III RC 37/13), wniosku o wszczęcie egzekucji, postanowienia z dnia 11 stycznia 2001r., wyroku z dnia 16 kwietnia 2004r., zaświadczeń z dnia 10.10.2012r., wniosku o wszczęcie egzekucji z dnia 16.10.2012r., zajęcia wierzytelności z dnia 9.10.2012r., pisma z dnia 6.03.2013r. (k.1,2,20,70,71,72,73,92 i 115 w aktach sprawy I Kmp 33/2001), wniosku z dnia 22 stycznia 2010r., umowy przekazania gospodarstwa rolnego, umowy sprzedaży, postanowienia z dnia 10.04.2012r. wraz z uzasadnieniem, postanowienia z dnia 22.06.2011r. (k. 2, 6-7, 243-245, 413, 418-427, 280 w aktach sprawy I Ns 7545/11), wezwania do zapłaty z dnia 24.04.2013r. wraz z potwierdzeniem odbioru (k.6-8,) oraz zeznań świadków J. B. (k.37-38, 70 v-te – 71) i Ż. Ś. (k.36-37), jak również zeznań powódki A. S. (k. 20 v-te – 21, 45 v-te-46, 65v-te-66 v-te) i częściowo zeznań pozwanej P. B. (k. 21 – 21 v-te, k.46-46 v-te,66 v-te-68).

Sąd zważył, co następuje :

W świetle ustalonych w sprawie okoliczności faktycznych należy uznać, iż powództwo w niniejszej sprawie zasługuje na uwzględnienie.

Dowody z dokumentów, na podstawie których Sąd dokonał powyższych ustaleń nie budziły uzasadnionych wątpliwości Sądu co do ich autentyczności, jak również nie były one kwestionowane przez żadną ze stron. Dlatego też Sąd uznał je za w pełni wiarygodne. Sąd obdarzył również wiarygodnością zeznania świadków J. B. i Ż. Ś. oraz zeznania powódki A. S. jako korespondujące ze zgromadzonymi w sprawie dowodami z dokumentów.

Natomiast zeznaniom pozwanej P. B. odmówił wiarygodności w tej części, w której twierdzi, iż nie posiadała ona wiedzy na temat ustaleń poczynionych przez jej rodziców odnośnie wzajemnego niepłacenia alimentów przez każdego z nich na rzecz pozwanej oraz siostry Ż. w okresie, kiedy pozwana zamieszkiwała z J. B., zaś siostra Ż. z powódką. Zeznania te nie znalazły potwierdzenia w toku przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego.

W niniejszej sprawie powódka domagała się od pozwanej zapłaty kwoty 4.908,75 zł, jaką pozwana otrzymała w toku postępowania egzekucyjnego tytułem nienależnych jej alimentów. Przytoczone przez powódkę okoliczności faktyczne uzasadniają przyjęcie, iż podstawę prawną jej żądania w niniejszej sprawie stanowi art. 405 k.c., który stanowi, iż kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Bezspornym jest, iż Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej III Wydział Rodzinny i Nieletnich wyrokiem z dnia 11 grudnia 2012r. wydanym w sprawie III RC 686/12 oraz wyrokiem z dnia 4 lutego 2013r. wydanym w sprawie IIIRC 37/13 pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy w postaci ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Białej Podlaskiej zaopatrzonej klauzulą wykonalności z dnia 02 września 2003r, w sprawie III RC 543/03 ustalającej od powódki A. S. tytułem alimentów na rzecz P. B. kwotę 250 zł miesięcznie za okres od dnia 18 maja 2004r. do dnia 27 września

2008r., jak również za okres od dnia 28 września 2008r. do dnia 30 sierpnia 2009r. Poza sporem pozostaje również fakt uchylecia przez Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej III Wydział Rodzinny i Nieletnich wyrokiem z dnia 30 listopada 2012r. wydanym w sprawie III RC 660/12 z dniem 31 sierpnia 2009r. obowiązku alimentacyjnego powódki A. S. względem córki P. B. wynikającego z ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Białej Podlaskiej dnia 2 września 2003r. w sprawie III RC 543/03 w kwocie po 250 zł miesięcznie. W toku postępowania pozwana nie kwestionowała, iż na skutek wyżej wymienionych orzeczeń sądowych powstała po jej stronie nadpłata w przekazanych jej w toku egzekucji prowadzonej w sprawie Kmp 33/2001 świadczeń alimentacyjnych w wysokości 4.908,75 zł, która to kwota stanowi przedmiot sporu w niniejszej sprawie.

Jeżeli zatem pozwana otrzymała w/w kwotę, to powyższe traktować należy jako świadczenie nienależne podlegające zwrotowi stosownie do art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Zgodnie bowiem z art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

W ujęciu kodeksu cywilnego nienależne świadczenie jest jednym z wypadków bezpodstawnego wzbogacenia. Świadczenie jest nienależne w sytuacjach określonych w wyżej powołanym art. 410 § 2 k.c., w tym także jeżeli podstawa świadczenia istniała w pewnym przedziale czasu i była ważna, jednak następnie podstawa ta „odpadła”. Następne odpadnięcie podstawy wynikać może z wadliwości samego zobowiązania lub jego causa, odwołania oświadczenia woli, odstąpienia od umowy, rozwiązania umowy, uchylecia się od skutków prawnych oświadczenia woli, ziszczenia się warunku rozwiązującego czy nadejścia terminu, roszczenia o zwrot ceny zwróconego towaru, odwołania darowizny, wystąpienia następcej niezgodności świadczenia z zasadami współżycia społecznego, niemożliwość świadczenia wzajemnego, po spełnieniu świadczenia drugiej strony czy wzruszenia prawomocnego orzeczenia (por. J. Pietrzykowski (w:) Komentarz, t. II, 1972, s. 969 i n.; wyrok SN z dnia 13 kwietnia 2011 r., V CSK 332/10, LEX nr 1129174).

Świadczenie spełnione na podstawie prawomocnego wyroku jest świadczeniem należnym, jednak późniejsze uchylene lub zmiana tego wyroku w wyniku jego zaskarżenia skargą kasacyjną powoduje zmianę charakteru dokonanego wcześniej świadczenia, które staje się świadczeniem nienależnym i podlega obowiązkowi zwrotu (tak wyrok SA w Poznaniu z dnia 29 grudnia 2005 r., I ACa 1062/05, LEX nr 186167 oraz wyrok tego Sądu z dnia 9 lutego 2011 r., I ACa 16/11, LEX nr 898636). Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 kwietnia 2011 r.: „Roszczenie o zwrot takiego świadczenia powstaje jedynie w wypadku ostatecznego i trwałego odpadnięcia podstawy prawnej, a nie powstaje w razie przejściowego jej odpadnięcia. W przypadku spełnienia świadczenia na podstawie orzeczenia sądowego, nieprawomocnego lub prawomocnego, następnie uchylonego, nie dochodzi do powstania roszczenia, jeżeli sprawa jest nadal w toku. Dopiero prawomocne zakończenie sprawy i oddalenie powództwa oznacza odpadnięcie podstawy wzbogacenia wobec braku tytułu prawnego wzbogacenia”.

Dopuszczalność stosowania przepisów o nienależnym świadczeniu dla roszczeń restytucyjnych, stanowiących uzupełnienie dla przepisów zawartych w kodeksie postępowania cywilnego została przewidziana zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. uchwałę z 24 marca 1967 r., III PZP 42/66, OSNC 1967/7-8/124, wyrok z 25 stycznia 1971 r., I CR 552/70, OSNC 1971/9/161, wyrok z 25 września 1965 r., 1 PR 372/65, OSNC 1966/5/83 oraz M. P. Wójcik, Komentarz do art. 415 kodeksu postępowania cywilnego (w:) A. Jakubecki, J. Bodio, T. Demendecki, O. Marcewicz, P. Telenga, M.P. Wójcik, Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz, Zakamycze, 2005, wyd. II, s. 595), w którym wskazano, że uchylene lub zmiana prawomocnego wyroku sprawia, że spełnione na jego podstawie świadczenie jest nienależne w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego – art. 410 k.c. i następne k.c. W konsekwencji do sytuacji, w których powstaje roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia z powodu odpadnięcia jego podstawy zalicza się według stanowiska piśmiennictwa i orzecznictwa (vide: wyrok SN z dnia 23 maja 2003 r. III CKN 1211/00, LEX nr 156476, wyrok SN z dnia 4 kwietnia 2008 r. I PK 247/07, OSNP 2009/17-18/223, wyrok SN z dnia 7 lipca 2005 r. IV CK 24/05, LEX nr 311333; wyrok SN z dnia 13 kwietnia 2011 r. VCSK 332/10, LEX nr 1129174) między innymi przypadki uchylecia wykonanego już orzeczenia sądowego. Świadczenie wyegzekwowane na

podstawie wykonalnego orzeczenia podlegającego uchyleniu staje się nienależne z chwilą odpadnięcia jego podstawy prawnej.

W niniejszej sprawie pozwana otrzymała świadczenie wyegzekwowane na podstawie ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Białej Podlaskiej dnia 2 września 2003r. w sprawie III RC 543/03 zaopatrzonej w klauzulę wykonalności z dnia 22 września 2003r., w której A. S. zobowiązała się do płacenia na rzecz swojej córki P. B. alimentów w kwocie po 250,00 zł miesięcznie. Jak wyżej wskazano przedmiotowy tytuł wykonawczy został pozbawiony wykonalności za okresy od dnia 18 maja 2004r. do dnia 27 września 2008r. i od dnia 28 września 2008r. do dnia 30 sierpnia 2009r., jak również został uchylony z dniem 31 sierpnia 2009r. określony w nim obowiązek alimentacyjny powódki A. S. względem córki P. B. A zatem w powyższym zakresie odpadła podstawa dla świadczenia z tytułu alimentów na rzecz pozwanej P. B., co oznacza, że kwota 4.908,75 zł wraz z odsetkami od dnia 29 kwietnia 2013r. stała się świadczeniem nienależnym.

W toku procesu pełnomocnik pozwanej wnosząc o oddalenie powództwa wskazał na sprzeczność żądania powódki z zasadami współżycia społecznego, jak również treść art. 409 k.c. i art. 411 ust 2 k.c.

W świetle art. 409 k.c. obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Przepis powołanego wyżej artykułu nie wymaga istnienia braku świadomości obowiązku zwrotu rozumianego jako okoliczność mentalna, ale ujmuje tę przesłankę w ściśle obiektywowany sposób. Mianowicie dla przyjęcia „powinności świadomości obowiązku” zwrotu po stronie wzbogaconego wystarczy tylko wykazanie przez zubożonego takich okoliczności wzbogacenia, o których wiedza powstaje przy zachowaniu należytej staranności, a które w typowym przypadku u przeciętnego człowieka spowodować powinny powstanie świadomości obowiązku zwrotu („powinność przewidywania obowiązku zwrotu”; K. Kołakowski (w:) G. Bieniek, Komentarz, t. I, 2009, s. 266). Nie jest natomiast konieczne udowodnienie ani tego, że okoliczności te wzbogacony w rzeczywistości poznał, ani że świadomość obowiązku ostatecznie powstała u wzbogaconego. Powinność przewidywania obowiązku zwrotu jest ujęta szeroko. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 marca 2010 r.: „»Powinność« (art. 409 k.c.) oznacza zarówno sytuację, w której zobowiązany do zwrotu wiedział, że korzyść mu się nie należy, jak również sytuację, gdy co prawda był subiektywnie przekonany, iż korzyść mu się należy, lecz na podstawie okoliczności sprawy obiektywnie powinien się liczyć z możliwością obowiązku zwrotu” (teza 1; II PK 246/09, LEX nr 574533). Z kolei jak wskazał Sąd N. w wyroku z dnia 20 czerwca 2012 r.: „Dokonanie prawidłowej oceny w tym zakresie nie polega wprawdzie wyłącznie na ustalaniu faktów, lecz stanowi kwestię prawną. Niemniej ocena taka musi przyjmować za podstawę istotne okoliczności faktyczne, których ustalenie możliwe jest co do zasady w oparciu o konkretne twierdzenia strony i dowody przywołane na poparcie tych twierdzeń” (I CNP 76/11, LEX nr 1216831).

W okolicznościach niniejszej sprawy należy uznać, iż pozwana w chwili otrzymania kwoty dochodzonej pozwem wiedziała, że kwota ta jej się nie należy. Zarówno z zeznań powódki, jak i zeznań świadka J. B. jednoznacznie wynika, iż pozwana posiadała wiedzę na temat ustaleń poczynionych między jej rodzicami, a dotyczących zobowiązania się przez J. B. do nie egzekwowania od A. S. alimentów na rzecz P. B. w okresie, gdy siostra pozwanej Ż. zamieszkiwała razem z powódką, która w tym samym czasie zobowiązała się nie egzekwować od J. B. alimentów na rzecz Ż. B.. Zeznania pozwanej w części dotyczącej braku jej wiedzy na temat powyższych ustaleń pomiędzy rodzicami należy uznać za niewiarygodne, tym bardziej, że tę okoliczność potwierdził ojciec pozwanej, który niewątpliwie był zainteresowany pozytywnym rozstrzygnięciem niniejszej sprawy na korzyść pozwanej. Ponadto należy stwierdzić, że pozwana egzekwując alimenty za okres od uzyskania pełnoletności powinna przewidzieć ewentualny obowiązek ich zwrotu, ponieważ w tym czasie nie pobierała już nauki, miała możliwość podjęcia pracy i uzyskiwania własnych dochodów. Również w tym czasie posiadała własne gospodarstwo rolne, z którego niewątpliwie mogła uzyskiwać dochody.

Odnośnie wskazanego przez pozwaną art. 411 pkt 2 k.c., zgodnie z którym nie można żądać zwrotu świadczenia jako nienależnego, jeżeli jego spełnienie czyni zadość zasadom współżycia społecznego, należy wskazać, że w judykaturze przyjęto, że w/w przepis ma zastosowanie w sytuacji gdy ten, kto spełnił świadczenie, nie był prawnie zobowiązany,

lecz można mu przypisać moralny obowiązek wobec przyjmującego świadczenie; w takiej sytuacji spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współzycia społecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2004 r., II PK 18/2004, OSNP 2005 nr 6, poz. 84). Jednocześnie o tym, czy świadczenie czyni zadość zasadom współzycia społecznego decyduje każdorazowo całokształt okoliczności konkretnego przypadku; czynią zadość zasadom współzycia społecznego zwłaszcza tzw. świadczenia quasi-alimentacyjne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2000 r., I PKN 537/99, OSNP 2001 nr 14, poz. 461).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, iż w świetle ustalonych w sprawie okoliczności faktycznych brak jest podstaw do uznania, iż powódce nie przysługuje roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia, gdyż spełnienie przez nią tego świadczenia na rzecz pozwanej czyni zadość zasadom współzycia społecznego. Z analizy akt sprawy I Ns 7545/11 toczącej się z wniosku A. S. o podział majątku wspólnego wynika, iż powódka w trakcie małżeństwa z J. B. nie przejawiała większego zainteresowania ich wspólnymi córkami P. i Ż.. Po odejściu powódki od męża przebywały one początkowo u powódki. Jednakże J. B. zabrał je do siebie, gdy P. rozpoczynała naukę w I klasie szkoły podstawowej, zaś Ż. w tzw. zerówce. W czasie, kiedy córki przebywały pod opieką J. B. powódka również nie przejawiała większego zainteresowania córkami. Nie łożyła na ich utrzymanie i nie płaciła zasądzonych na ich rzecz alimentów. Powódka nie wykazywała również zainteresowania pracą w gospodarstwie rolnym, które zostało przekazane jej mężowi przez jego rodziców. Wszystkie te okoliczności zadecydowały o ustaleniu przez Sąd nierównych udziałów w majątku wspólnym i określeniu udziału A. S. na 1/20, zaś udziału J. B. na 19/20. Konsekwencją powyższego było zasądzenie tytułem spłaty od J. B. na rzecz A. S. kwoty 8.292,85 zł. Pozwana P. B. będąc uczestnikiem postępowania w sprawie o podział majątku wspólnego zainteresowanym w jak najkorzystniejszym rozstrzygnięciu tej sprawy na korzyść swego ojca J. B., w żaden sposób nie zakwestionowała wysokości w/w kwoty, co oznacza, że uznała ją za właściwą mając na uwadze negatywne zachowanie jej matki zarówno w stosunku do niej, jak i jej ojca J. B.. Zważywszy te okoliczności Sąd orzekający w niniejszej sprawie uznał, iż te same okoliczności nie mogą stanowić podstawy do oddalenia żądania powódki o zwrot nienależnie pobranego przez pozwaną świadczenia. Tym bardziej, że powódka znajduje się w trudnej sytuacji. W chwili obecnej pobiera rentę w wysokości około 597,00 zł oraz zasiłek rodzinny w wysokości 398,00 zł na troje dzieci w wieku 18 lat, 15 lat i 14 lat. Jej mąż nie ma stałej pracy i jedynie wykonuje prace dorywcze. Jego miesięczne dochody z tytułu wykonywania tychże prac wynoszą około 1.500,00 zł.

Nie bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostaje również fakt, iż pozwana wniosek o wszczęcie egzekucji zaległych alimentów złożyła dopiero w dniu 16 października 2012r. tj. po upływie przeszło 3 lat od uzyskania pełnoletności i w momencie, kiedy okazało się, że ojciec pozwanej został zobowiązany do dokonania na rzecz A. S. spłaty z majątku wspólnego. Pozwana zeznała, iż pomimo uzyskania pełnoletności nie egzekwowała należnych jej alimentów wcześniej, bo się nimi nie interesowała. A zatem złożenie przez pozwaną wniosku o egzekucję alimentów dopiero w październiku 2012r. należy uznać za działanie mające na celu pozbawienie powódki należnej jej na podstawie postanowienia Sądu spłaty z majątku wspólnego jej i J. B..

Z tych wszystkich względów Sąd uznał, iż roszczenie powódki zasługuje na uwzględnienie i zasądził od pozwanej na jej rzecz kwotę 4.908,75 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 29 kwietnia 2013r. do dnia zapłaty. W tym miejscu należy wskazać, iż zobowiązanie do zwrotu nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1976 r., III CRN 289/76, niepubl. oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1991 r., III CZP 2/91, OSNCP 1991, nr 7, poz. 93). Oznacza to, że termin spełnienia takiego świadczenia musi być wyznaczony zgodnie z art. 455 k.c., a więc niezwłocznie po wezwaniu skierowanym przez zubożonego. Jak wynika z akt sprawy powódka pismem z dnia 24 kwietnia 2013r. wezwała pozwaną do zapłaty kwoty dochodzonej pozwem z ustawowymi odsetkami od daty doręczenia wezwania do zapłaty. Powyższe wezwanie pozwana otrzymała w dniu 29 kwietnia 2013r., a zatem zasadnym było zasądzenie odsetek ustawowych od tej właśnie daty.

Mając powyższe na uwadze oraz treść powołanych wyżej przepisów orzeczono jak w wyroku.

Rozstrzygnięcie o kosztach zapadło w oparciu o art. 98 § 1 k.p.c., który stanowi, iż strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony.